

บทบาทของที่ปรึกษากฎหมายในคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด : กรณีศึกษา
ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครราชสีมา
ROLES OF LEGAL ADVISOR IN JUVENILE DELINQUENCY CASE: A CASE STUDY OF
NAKHON RATCHASIMA JUNVENILE AND FAMILY COURT

นธิกานต์ สนสรน้อย^{*1} และ เมธาพร กาญจนเดชะ²
^{1,2}อาจารย์ประจำ หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยนครราชสีมา
^{*}ผู้รับผิดชอบบทความ : nithikanson@gmail.com

Nithikan Sonsanoi^{*1} and Mataporn Kanchanatecha²
^{1,2}Lecturer-Bachelor of Laws Program, Nakhonratchasima College
^{*}Corresponding author: nithikanson@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของที่ปรึกษากฎหมายในคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเกี่ยวกับการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนของศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครราชสีมา เพื่อนำไปพัฒนาบทบาทหน้าที่ของที่ปรึกษากฎหมายในคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ให้มีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชน รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากที่ปรึกษากฎหมายเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติหน้าที่ในศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครราชสีมา

ผลการวิจัยพบว่า ที่ปรึกษากฎหมายเข้าใจถึงเจตนารมณ์ในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่มุ่งเน้นเกี่ยวกับการแก้ไขฟื้นฟู สาเหตุในการกระทำความผิด เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน โดยที่ปรึกษากฎหมายจะได้รับความรู้ต่างๆจากกระบวนวิชาที่กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 121 และความรู้อื่นที่เกี่ยวข้องตามที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา นอกจากนี้ที่ปรึกษากฎหมายยังให้ความเห็นไปถึงความจำเป็นด้านจิตวิทยา และระยะเวลาอบรมน้อยเกินไป อีกทั้งการปฏิบัติหน้าที่ของที่ปรึกษากฎหมายนั้นไม่ได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนอย่างชัดเจน รวมถึงไม่มีบทบาทในการเสนอข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวเด็กและเยาวชน

จึงควรเสนอให้มีการอบรมที่ปรึกษากฎหมายเพิ่มเติมหลังจากที่ได้มีการขึ้นทะเบียนแล้ว เป็นระยะ เช่น ปีละ 1-2 ครั้ง และควรให้โอกาสและเพิ่มบทบาทของที่ปรึกษากฎหมายในการเข้ามีส่วนร่วมในการแก้ไข ฟื้นฟู เด็กและเยาวชน รวมไปถึงมีมาตรการลงโทษสำหรับที่ปรึกษากฎหมายที่ไม่เข้าร่วมในกระบวนกรจัดทำแผนฟื้นฟูโดยไม่มีเหตุอันสมควร

Received : 19 January 2021

Revised : 30 April 2021

Accepted : 30 April 2021

Online publication date : 30 June 2021

คำสำคัญ : ที่ปรึกษากฎหมาย / แก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชน / กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน

Abstract

The purposes of this study were to study roles of legal advisor in juvenile Delinquency case in aspect of juvenile rehabilitation of Ratchasima Juvenile and Family Court and to develop roles of legal advisor in juvenile delinquency case for participating in the juvenile rehabilitation. This study was a qualitative research conducted by using in-depth interview as the tool for collecting data from legal advisors for juvenile who did their duties in Nakhon Ratchasima Juvenile and Family Court.

The results of the study revealed that the legal advisors understood Intention for treating juveniles that focused on rehabilitating and finding causes of their delinquencies to use as guidelines for solving problems from the juvenile delinquency. The legal advisors would be gained their knowledges from courses as stipulated in the Section 121 of Juvenile and Family Court and Procedure Act B.E. 2553 (2010) and other related knowledges as stipulated in the regulations of the president of the supreme court. Moreover, they also had their opinions on psychological significance, too short duration of training and operations of legal advisors were not participated with the juvenile rehabilitation clearly as well as had not roles on presenting of facts of those juveniles.

The results led to suggestions as; additional trainings should be provided for legal advisors after their registration periodically for 1-2 times per annum, chances and roles should be provided for them to participate in juvenile rehabilitation, as well as to have some punishment measures for those who did not participate in processes of rehabilitation planning without any reasonable rationales.

Keywords: Legal Advisor / Juvenile Rehabilitation / Judicial Process for the Juveniles

บทนำ

การดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนย่อมได้รับความคุ้มครองโดยหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยเช่นเดียวกับคดีที่ผู้ใหญ่กระทำความผิดอีกทั้งเจตนารมณ์ของการดำเนินคดีอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนนั้นมุ่งเน้นให้เด็กและเยาวชนได้รับการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมของเด็ก

ซึ่งต่างจากเจตนารมณ์ของการดำเนินคดีอาญาทั่วไปที่มุ่งจะลงโทษผู้กระทำความผิดอีกทั้งการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนนั้นเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน ดังนั้นบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กจึงจะต้องเข้าใจเจตนารมณ์ในของการดำเนินกระบวนการอย่างแท้จริงทั้งนี้เพื่อประโยชน์สูงสุดแก่เด็ก (The best of child) โดยเฉพาะอย่างยิ่งทนายความหรือในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กเรียกว่า “ที่ปรึกษากฎหมาย” ซึ่งทนายความคอยช่วยในการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับกฎหมายเพื่อมีโอกาสต่อสู้คดีพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองได้อย่างเต็มที่แล้วนอกจากนี้ทนายความยังมีส่วนช่วยรัฐอำนวยความสะดวกในคดีอาญาให้เป็นไปอย่างถูกต้องเที่ยงธรรมด้วยจากที่ได้กล่าวมาแล้วถึงวัตถุประสงค์ของกระบวนการยุติธรรมเด็กที่มีความแตกต่างกับคดีทั่วไปทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายจึงควรจะต้องเป็นผู้ที่มีความเข้าใจเจตนารมณ์และมีประสบการณ์ในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กเป็นอย่างดี (จิตติ ติงศภัทย์, 2542)

อย่างไรก็ตามเมื่อได้มีการตราพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ได้มีการกำหนดให้ศาลจัดที่ปรึกษากฎหมายให้สำหรับเด็กและเยาวชนที่ไม่มีที่ปรึกษากฎหมาย แต่จากการศึกษาเบื้องต้นนั้นโดยมาตรา 120 ต้องมีคุณสมบัติเป็นทนายความตามกฎหมายว่าด้วยทนายความและผ่านการอบรมเรื่องวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยา การสังคมสงเคราะห์และความรู้อื่นที่เกี่ยวข้องตามที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกาซึ่งสรุปได้ว่ามาตรา 121 กำหนดคุณสมบัติของที่ปรึกษากฎหมายตามมาตรา 120 ไว้ดังนี้ (สมชัย ธิฆาอุตมากร, 2554)

1) ต้องมีคุณสมบัติเป็นทนายความตามกฎหมายว่าด้วยทนายความ หมายถึงทนายความที่ได้การจดทะเบียนและมีใบอนุญาตทนายความซึ่งผู้จดทะเบียนและรับใบอนุญาตทนายความต้องมีคุณสมบัติตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 35

2) ต้องผ่านการอบรมเรื่องวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยา การสังคมสงเคราะห์และความรู้อื่นที่เกี่ยวข้องตามที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกาซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็นความรู้ที่ที่ปรึกษากฎหมายจะต้องมีประกอบไปด้วย

2.1 ต้องผ่านการอบรมเรื่องวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว

2.2 ต้องมีความรู้ทางด้านจิตวิทยา

2.3 ต้องมีความรู้ทางด้านสังคมสงเคราะห์

2.4 ความรู้อื่นที่เกี่ยวข้องตามที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา

ในกรณีดังกล่าวนี้เป็นการเปิดโอกาสให้ประธานศาลฎีกาสามารถที่จะกำหนดคุณสมบัติอื่นๆภายหลังได้หากเห็นว่าเหมาะสมเมื่อพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไปจำเป็นที่จะต้องอาศัยความรู้เพิ่มเติมก็จะกำหนดให้ประธานศาลฎีกาสามารถกำหนดข้อบังคับเพิ่มเติมได้ เห็นได้ว่าที่ปรึกษากฎหมายในคดีเด็กและเยาวชนนี้มีความสำคัญอย่างมากต่อกระบวนการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน ซึ่งนับตั้งแต่มีการแก้ไขกฎหมายเด็กฉบับดังกล่าวก็ได้มีที่ปรึกษากฎหมายได้รับการขึ้นทะเบียนตามคุณสมบัติของมาตรา 120 เป็นจำนวนมาก ขณะเดียวกันที่ปรึกษากฎหมายที่ได้รับการอบรมก่อนที่จะเข้ามาปฏิบัติหน้าที่นั้นย่อมจะต้องเข้าใจเจตนารมณ์ที่แท้จริงของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กเป็นอย่างดี โดยที่การดำเนินกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กนี้มีวัตถุประสงค์

เพื่อต้องการแก้ไขพื้นฟูเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญและเนื่องจากเจตนาธรรมณ์ของการดำเนินคดีสำหรับเด็กและเยาวชนนั้นมีความแตกต่างสำหรับกระบวนการยุติธรรมทั่วไปบุคลากรที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กจึงต้องมีบทบาทอย่างสำคัญในการที่จะเป็นกลไกให้การดำเนินการต่าง ๆ เป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดแก่เด็ก (จริยชาติ มิตรสูงเนิน, 2548)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและวิวัฒนาการในการความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชน รวมถึงแนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิการจับที่ปรึกษากฎหมาย
2. เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์ของกฎหมายการจับที่ปรึกษากฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด และบทบาทของที่ปรึกษากฎหมายของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ในส่วนที่เกี่ยวกับการแก้ไขพื้นฟูเด็กและเยาวชน
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางให้ที่ปรึกษากฎหมายได้เข้ามามีความมีส่วนร่วมในการแก้ไขพื้นฟู เด็กและเยาวชน

กรอบแนวคิดของการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา

ทำการศึกษากฎหมายในด้านเนื้อหาที่เกี่ยวข้องในการจับที่ปรึกษากฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด รวมไปถึงบทบาทของที่ปรึกษากฎหมาย ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการแก้ไข พื้นฟู เด็กและเยาวชน
2. ด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้กำหนดเขตพื้นที่ในการทำการวิจัย โดยศึกษาที่ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครราชสีมา
3. ด้านประชากร

ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของที่ปรึกษากฎหมายของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด กับการมีส่วนร่วมในการแก้ไข พื้นฟู เด็กและเยาวชน ดังนี้ ที่ปรึกษากฎหมายที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้ที่ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 12 คน การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling)

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยแบบคุณภาพโดยแบ่งขั้นตอน ออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ การวิจัยเอกสาร และการวิจัยภาคสนาม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร (documentary research) โดยศึกษาจากหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ค้นคว้าจากตำรา บทความในวารสาร วิทยานิพนธ์ งานวิจัย ข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับการจับที่ปรึกษากฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชน รวมถึงศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้อง
2. การวิจัยภาคสนาม (field research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์

แบบเจาะลึก (in-dept interview)

สรุปผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาบทบาทของที่ปรึกษากฎหมายในคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดโดยดำเนินการสัมภาษณ์ที่ปรึกษากฎหมายของศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครราชสีมาจำนวน 12 ท่าน ระหว่างวันที่ 1-5 ตุลาคม พ.ศ. 2562 ร่วมกับการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารซึ่งแบ่งได้ 3 ประเด็นสำคัญดังนี้

1. แนวคิดและวิวัฒนาการในการควบคุมครองสิทธิของเด็กและเยาวชน รวมถึงแนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิการจำกัดที่ปรึกษากฎหมาย

สำหรับในการวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ศึกษาเฉพาะในส่วนของที่ปรึกษากฎหมายซึ่งตาม พ.ร.บ.ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 120 กำหนดให้ที่ปรึกษากฎหมายนั้นต้องมีคุณสมบัติเป็นทนายความตามกฎหมายว่าด้วยทนายความและผ่านการอบรมเรื่องวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว ความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยา การสังคมสงเคราะห์และความรู้อื่นที่เกี่ยวข้องตามที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา (สมชัย ชีฆาอุตมาร, 2554)

ผลการสัมภาษณ์ที่ปรึกษากฎหมายของศาลเยาวชนและครอบครัว จังหวัดนครราชสีมา พบว่าที่ปรึกษากฎหมายทุกท่านจะได้รับความรู้เกี่ยวกับเจตนารมณ์ของศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งบรรยายโดยวิทยากรชัดเจนตั้งแต่ในการเข้ารับการอบรมและทดสอบความรู้ผู้ที่จะเป็นที่ปรึกษากฎหมายแล้วว่าการบูรณาการยุติธรรมสำหรับเด็กมุ่งเน้นเกี่ยวกับการแก้ไขฟื้นฟูสาเหตุในการกระทำความผิด เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ซึ่งจะแตกต่างกับการดำเนินคดีอาญาของผู้ใหญ่ที่มุ่งเน้นจะนำตัวผู้กระทำความผิดไปลงโทษ นอกจากนี้กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กยังมุ่งให้มีที่ปรึกษากฎหมายเพราะความคิดที่ให้มีที่ปรึกษาภาษะนั้นก็เพื่อจะให้ช่วยให้ช่วยให้มีการพิจารณาเกี่ยวกับตัวเด็กในทุกแง่มุม (หยุด แสงอุทัย, 2495)

โดยมีที่ปรึกษากฎหมายให้ความเห็นว่า การให้คำปรึกษาเด็กและเยาวชนรวมไปถึงบิดามารดาของเด็กและเยาวชนนั้นมีระยะเวลาสั้นเกินไปและการให้คำปรึกษานั้นไม่มีความเป็นส่วนตัว ซึ่งอาจส่งผลให้การปฏิบัติหน้าที่ของที่ปรึกษากฎหมายไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย อย่างไรก็ตามในการปฏิบัติหน้าที่ของที่ปรึกษากฎหมายของศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครราชสีมาที่ตระหนักและคำนึงถึงเจตนารมณ์ดังกล่าวอยู่เสมอ

2. หลักเกณฑ์ของกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการจัดหาที่ปรึกษากฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด

2.1 พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ มาตรา 121 ที่กำหนดว่าจะต้องผ่านการอบรมเรื่องวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว ความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาการสังคมสงเคราะห์และความรู้อื่นที่เกี่ยวข้องตามที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกาซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็นความรู้ที่ที่ปรึกษากฎหมายจะต้องมีประกอบไปด้วย (สมชัย ชีฆาอุตมาร, 2554)

1) ต้องผ่านการอบรมเรื่องวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว เพื่อที่จะทำ
ให้ที่ปรึกษาทนายความนั้นเข้าใจถึงหลักในการดำเนินคดีอาญาของเด็ก เข้าใจถึงวัตถุประสงค์และ
เจตนารมณ์ของการจัดตั้งศาลเด็กเพื่อไม่ให้ที่ปรึกษาทนายความเข้าใจว่าตนมีหน้าที่ลักษณะเหมือน
ทนายความ แต่มีหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือเด็กเพื่อให้เด็กสามารถที่จะปรับปรุง แก้ไขปรับตัว
เป็นคนดีได้ ไม่ได้มุ่งหวังผลแพ้ชนะแห่งคดี (ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการอบรม
ระเบียบปฏิบัติของที่ปรึกษาทนายความการจดทะเบียนและลบบชื่อออกจากบัญชี พ.ศ. 2556)

2) ต้องมีความรู้ทางด้านจิตวิทยาที่จำเป็นสำหรับการเป็นที่ปรึกษาทนายความ
ได้แก่ สาขาจิตวิทยาสังคม (Social Psychology) ทำหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษาพฤติกรรมของ
มนุษย์ในสังคมอย่างเป็นระบบเนื้อหาวิชารวมการปฏิสัมพันธ์ทั้งหมด (ข้อบังคับของประธานศาล
ฎีกาว่าด้วยการอบรมระเบียบปฏิบัติของที่ปรึกษาทนายความการจดทะเบียนและลบบชื่อออกจากบัญชี
พ.ศ. 2556)

3) ต้องมีความรู้ทางด้านสังคมสงเคราะห์ เป็นความรู้ที่จะต้องใช้คุณสมบัติ
เฉพาะตัวค่อนข้างมาซึ่งนักสังคมสงเคราะห์ (Social Worker) หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ความสามารถ
และได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่การแนะนำสงเคราะห์ให้คำปรึกษาแก่เด็กพิเศษที่มีปัญหาทางด้าน
เศรษฐกิจและครอบครัวโดยทำงานประสานกับโรงเรียน ครอบครัวเด็กพิเศษแต่ละรายรวมทั้งการ
ประสานประโยชน์ระหว่างโรงเรียนกับองค์กรอื่นด้วย (ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการ
อบรมระเบียบปฏิบัติของที่ปรึกษาทนายความการจดทะเบียนและลบบชื่อออกจากบัญชี พ.ศ. 2556)

สำหรับความรู้อื่นที่เกี่ยวข้องตามที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วย
การอบรมระเบียบปฏิบัติของที่ปรึกษาทนายความการจดทะเบียนและลบบชื่อออกจากบัญชี พ.ศ. 2556
ข้อ 15 ที่กำหนดว่า

“การจัดอบรมแก่ผู้สมัครเข้ารับการอบรมให้เป็นไปตามหลักสูตรและวิธีการที่
คณะกรรมการกำหนดโดยประกอบด้วยเนื้อหาวิชาดังต่อไปนี้

- (1) สิทธิเด็ก
- (2) วิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว
- (3) จิตวิทยาการสังคมสงเคราะห์และการให้คำปรึกษา
- (4) การวิเคราะห์หาสาเหตุแห่งการกระทำความผิดของเด็กหรือเยาวชน
- (5) การคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กเยาวชนและครอบครัว
- (6) ระเบียบปฏิบัติของที่ปรึกษาทนายความในศาลเยาวชนและครอบครัว
- (7) ความรู้อื่นที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของที่ปรึกษาทนายความ

เห็นได้ว่าการกำหนดคุณสมบัติของที่ปรึกษาทนายความตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชน
และครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 นั้นได้บัญญัติให้ที่ปรึกษา
ทนายความต้องมีคุณสมบัติเป็นทนายความตามกฎหมายว่าด้วยทนายความก็ตาม แต่เชื่อว่าที่ปรึกษา
ทนายความในศาลเยาวชนและครอบครัวจะต้องทำหน้าที่ในลักษณะเช่นเดียวกับทนายความ จึงทำให้
เกิดความแตกต่างระหว่างทนายความและที่ปรึกษาทนายความ ซึ่งก่อนที่จะเข้ามาเป็นที่ปรึกษา
ทนายความของศาลเยาวชนและครอบครัวจะต้องได้รับการอบรมตามที่กฎหมายกำหนดไว้

ผลการสัมภาษณ์ที่ปรึกษากฎหมายของศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครราชสีมาให้ความเห็นว่ากระบวนการวิชาที่ได้รับจากการเข้ารับการอบรมและทดสอบความรู้ผู้ที่จะเป็นที่ปรึกษากฎหมายในศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวนั้นเพียงพอและเป็นไปตามข้อบังคับแล้ว แต่ในทางปฏิบัติยังมีที่ปรึกษากฎหมายบางท่านยังขาดความรู้และความเข้าใจรวมถึงทักษะในด้านจิตวิทยาซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการใช้คำปรึกษากฎหมายนั้น จนทำให้ยังคงยึดติดกับการปฏิบัติหน้าที่ของทนายความในคดีอาญาทั่วไปซึ่งในความเป็นจริงแล้ววัตถุประสงค์ของกระบวนการพิจารณาคดีอาญาของเด็กมีความแตกต่างกัน เช่นการแนะนำเกี่ยวกับเหตุยกเว้นโทษเหตุบรรเทาโทษ เป็นต้น

2.2 ระยะเวลาในการอบรม มีการกำหนดระยะเวลาในการอบรมและทดสอบผู้ที่จะเป็นที่ปรึกษากฎหมายไว้เป็นระยะเวลา 3 วัน จากการสัมภาษณ์ที่ปรึกษากฎหมายที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้วพบว่าระยะเวลาในการอบรมน้อยเกินไปอาจส่งผลให้ผู้ที่จะเป็นที่ปรึกษากฎหมายซึ่งมีทั้งเป็นทนายความมานานและเคยทำคดีอาญาทั่วไปมาเป็นเวลานานและทนายความใหม่อาจจะยังไม่เข้าใจความสำคัญของแต่ละกระบวนการวิชาในการที่จะต้องนำมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของที่ปรึกษากฎหมายของศาลเยาวชนและครอบครัวเช่นที่ปรึกษากฎหมายต้องนำเสนอข้อเท็จจริงเพื่อสงเคราะห์แก้ไขฟื้นฟูไม่ได้คำนึงถึงผลแพ้ชนะในคดีหรือบทบาทของที่ปรึกษากฎหมายที่ต้องให้คำปรึกษาทั้งทางคดีความที่เกี่ยวกับด้านกฎหมายและการให้คำปรึกษาในด้านอื่นๆด้วยเพื่อเป็นการสงเคราะห์เด็กและเยาวชน เป็นต้น

3. บทบาทของที่ปรึกษากฎหมายในการมีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชน

จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร (Document Research) เกี่ยวกับบทบาทของที่ปรึกษากฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนนั้นมีความสำคัญอย่างมาก เพราะการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนมุ่งเน้นการสงเคราะห์แก้ไขและฟื้นฟูให้เด็กและเยาวชนกลับตัวเป็นพลเมืองดียิ่งกว่าการลงโทษ จากการศึกษานี้สามารถสรุปบทบาทของที่ปรึกษากฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนได้ดังนี้ (ปัญจพัฒน์ บัวพวงชน, 2547)

- (1) บทบาทในการนำเสนอข้อเท็จจริงเพื่อสงเคราะห์แก้ไขฟื้นฟูเด็กให้กลับตัวเป็นพลเมืองดีโดยจะคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดที่เด็กเป็นสำคัญและไม่คำนึงถึงผลแพ้ชนะในคดี
- (2) ที่ปรึกษากฎหมายมีบทบาทในการนำเสนอวิธีการที่เหมาะสมสำหรับเด็กหรือเยาวชนต่อศาลเพื่อเป็นแนวทางในการที่ศาลจะใช้ดุลพินิจในการกำหนดมาตรการสำหรับเด็กที่เหมาะสมเฉพาะราย
- (3) ที่ปรึกษากฎหมายมีบทบาทในการเสนอข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวเด็กในทุกๆด้านไม่ว่าจะเป็นบุคลิกลักษณะสุขภาพภาวะนิสัยแห่งจิตอายุประวัติการศึกษาอาชีพฐานะตลอดจนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเด็กไม่ว่าจะเป็นคนให้ที่อยู่อาศัยให้การศึกษานำงานทำรวมถึงสาเหตุที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดซึ่งประเด็นต่างๆเหล่านี้เป็นประเด็นที่ศาลจะนำไปพิจารณา
- (4) ที่ปรึกษากฎหมายมีบทบาทในการติดตามความประพฤติเด็กหรือทำทัณฑ์บน

ภายหลังจากศาลมีคำพิพากษาคอยดูว่าเด็กได้ประพฤติตนเป็นคนดีตามที่ได้วางข้อกำหนดไว้หรือไม่ซึ่งหากมีข้อเท็จจริงหรือมีพฤติการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปที่ปรึกษากฎหมายยังต้องเสนอข้อเท็จจริงในส่วนนี้ให้ศาลเพื่อประโยชน์ในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงตามคำพิพากษาด้วย

(5) ที่ปรึกษากฎหมายมีลักษณะเน้นบทบาทในการร่วมมือกับศาลและร่วมมือกับสหวิชาชีพอื่นในการแก้ไขฟื้นฟูเด็ก

(6) ที่ปรึกษากฎหมายมีบทบาทในการให้คำปรึกษาที่ไม่ใช่เฉพาะในทางคดีความที่เกี่ยวกับด้านกฎหมายแต่รวมถึงการให้คำปรึกษาในด้านอื่นๆด้วยเพื่อเป็นการส่งเสริมเด็กและเยาวชนชนชั้นให้คำปรึกษาการเรียนหนังสือการหาสถานฝึกอาชีพแนะนำการคบเพื่อนและเรื่องเกี่ยวกับยาเสพติด เป็นต้น

(7) ภายหลังจากที่ศาลมีคำพิพากษาแล้วที่ปรึกษากฎหมายมีบทบาทในการนำเสนอข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ที่เปลี่ยนแปลงแล้วเสนอวิธีการที่เหมาะสมสำหรับเด็กเพื่อให้ศาลแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาได้

เห็นได้ว่าบทบาทของที่ปรึกษากฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนนั้นมีความสำคัญอย่างมากในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มุ่งเน้นในการแก้ไขฟื้นฟูบำบัดเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ให้กลับเข้าไปสู่สังคมเติบโตเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีประสิทธิภาพของประเทศชาติและไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก

หากพิจารณาพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 121 ที่กำหนดว่าจะต้องผ่านการอบรมเรื่องวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว ความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาการสังคมสงเคราะห์ และความรู้อื่นที่เกี่ยวข้องตามที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา โดยผู้ที่จะทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษากฎหมายได้นั้นจะต้องผ่านการอบรมเรื่องวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เพื่อให้ที่ปรึกษากฎหมายนั้นเข้าใจถึงหลักในการดำเนินคดีอาญาของเด็ก เข้าใจถึงวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ของการจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน เพื่อไม่ให้ที่ปรึกษากฎหมายเข้าใจว่าตนมีหน้าที่ลักษณะของทนาย แต่มีหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือเด็ก เพื่อให้เด็กสามารถที่จะปรับปรุง แก้ไข ปรับตัวเป็นคนดีได้ ไม่ได้มุ่งหวังผลแพ้ชนะแห่งคดี และต้องเข้าใจถึงจิตวิทยาที่จำเป็นสำหรับการเป็นที่ปรึกษากฎหมาย ได้แก่ สาขาจิตวิทยาสังคม (Social Psychology) ทำหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมอย่างเป็นระบบ เช่น ศึกษาการรับรู้การตอบสนองระหว่างบุคคล อิทธิพลของบุคคลที่มีต่อผู้อื่น รวมไปถึงความรู้ทางด้านสังคมสงเคราะห์ ซึ่งที่ปรึกษากฎหมายต้องให้คำปรึกษาแก่เด็กและเยาวชน เป็นต้น จึงอาจกล่าวได้ว่าการกำหนดให้ที่ปรึกษากฎหมายที่จะทำหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนจะต้องได้รับการอบรมรวมถึงการทดสอบความรู้ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 121 และความรู้อื่นที่เกี่ยวข้องตามที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา และจากการศึกษากฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา (ปัญญาพัฒน์ บั้ววงชน, 2547) ทนายความจำเลยหรือที่ปรึกษากฎหมายจำเลย (Defense Counsel) นั้นจะเป็นผู้ติดตามและตรวจสอบการคุมประพฤติโดยวางข้อกำหนด (probation

overreaching) ของเด็กและเยาวชน อีกทั้งที่ปรึกษากฎหมายในประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีบทบาทในการตรวจสอบและเข้าถึงข้อมูลของเด็ก เช่น รายงานการสืบเสาะประวัติของเด็ก เพื่อช่วยเหลือปกป้องเด็กให้ได้รับความเป็นธรรมสูงสุด และยังมีบทบาทในการติดตาม ตรวจสอบการคุ้มครองพหุติเด็กหรือเยาวชนให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาลได้ด้วย ทำให้เด็กได้รับความช่วยเหลือจากที่ปรึกษากฎหมายภายหลังที่ศาลมีคำพิพากษา และศาลเห็นว่าพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป จำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลงการลงโทษ เด็กก็จะได้รับความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายอันเป็นการคุ้มครองเด็กหลังจากศาลมีคำพิพากษาอีกด้วย จะเห็นได้ว่าที่ปรึกษากฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกานั้นมีบทบาทอย่างมากสำหรับการมีส่วนร่วมแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด

จากวัตถุประสงค์ดังกล่าวนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ที่ปรึกษากฎหมายของศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ในการปฏิบัติหน้าที่ของที่ปรึกษากฎหมายนั้น โดยหลักจะเป็นไปตามคำสั่งศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครราชสีมา เรื่องแต่งตั้งเวรปฏิบัติหน้าที่เป็นที่ปรึกษากฎหมาย ที่ได้กำหนดหน้าที่ของที่ปรึกษากฎหมายในแต่ละเดือน โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีหน้าที่ในการตรวจสอบการจับ ซึ่งมุ่งเน้นเรื่องเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนที่เป็นผู้ต้องหาเป็นสำคัญ สำหรับกรณีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนนั้นที่ปรึกษากฎหมายยังมีบทบาทไม่ชัดเจน โดยเฉพาะไม่มีบทบาทในการเสนอข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวเด็กในทุกๆ ด้านของเด็กและเยาวชน เพื่อเป็นข้อมูลให้ศาลนำไปพิจารณาแต่อย่างใด อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติหน้าที่ที่ปรึกษากฎหมายก็ได้ปฏิบัติหน้าที่ให้คำปรึกษาเด็กและเยาวชน รวมถึงครอบครัวของเด็กและเยาวชน โดยให้คำปรึกษาอธิบายขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมที่เด็กและเยาวชนจะต้องเจอและให้ความเป็นกันเองในการให้คำปรึกษาต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีที่ปรึกษากฎหมายของศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครราชสีมาบางท่านให้ข้อมูลว่าได้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนฟื้นฟูเด็กและเยาวชน แต่ที่ปรึกษากฎหมายบางคนก็จะไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในขั้นนี้ จึงอยากจะให้มีที่ปรึกษากฎหมายปฏิบัติหน้าที่ประจำสถานพินิจหรือศูนย์ฝึกอบรมเพื่อให้เป็นส่วนหนึ่งในการจัดทำแผนฟื้นฟูและควรมีมาตรการการลงโทษสำหรับที่ปรึกษากฎหมายที่ไม่เข้าร่วมในกระบวนการจัดทำแผนฟื้นฟูโดยไม่มีเหตุอันสมควร

อภิปรายผล

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยกระบวนการสัมภาษณ์ที่ปรึกษากฎหมายในศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครราชสีมา ร่วมกับการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยที่สำคัญ ดังนี้

1. แนวคิดและวิวัฒนาการในการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชน รวมถึงแนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิการจัดที่ปรึกษากฎหมาย

จากการสัมภาษณ์ที่ปรึกษากฎหมายในศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครราชสีมา สามารถสรุป ประเด็นความเข้าใจเกี่ยวกับเจตนารมณ์ของกฎหมายในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนข้างต้น แสดงให้เห็นได้ว่าที่ปรึกษากฎหมายของศาลเยาวชนและ

ครอบครัวจังหวัดนครราชสีมา รู้และเข้าใจถึงเจตนารมณ์ของการดำเนินกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กอย่างชัดเจนนับตั้งแต่เข้ารับการอบรมและทดสอบความรู้ผู้ที่จะเป็นที่ปรึกษากฎหมายในศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว แต่ในทางปฏิบัติยังมีปัญหาบางประการที่อาจจะส่งผลให้ที่ปรึกษากฎหมายของศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครราชสีมาปฏิบัติหน้าที่ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย เช่น ระยะเวลาในการให้คำปรึกษา รวมไปถึงสถานที่ของการให้คำปรึกษาที่ยังไม่เป็นส่วนตัว เป็นต้น

2. หลักเกณฑ์ของกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการจัดหาที่ปรึกษากฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด

จากการสัมภาษณ์ที่ปรึกษากฎหมายในศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครราชสีมา สามารถสรุป ได้ดังนี้

2.1 การอบรมเรื่องวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว ความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยา การสังคมสงเคราะห์ และความรู้ที่เกี่ยวข้องตามที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา

สรุปการจัดให้ความรู้ในกระบวนการวิชาที่ปรากฏตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ มาตรา 121 และข้อบังคับของประธานศาลฎีกา เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของที่ปรึกษากฎหมายในศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นไปเพื่อประโยชน์ที่แท้จริงของเด็กและเยาวชน รวมถึงสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความเห็นว่ากระบวนการวิชานั้นมีความเพียงพอ และเหมาะสมแล้ว

2.2 ระยะเวลาในการอบรม

ประเด็นระยะเวลาในการอบรม ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นว่า ระยะเวลาอบรมน้อยเกินไป ดังนั้นควรจะมีการอบรมเพิ่มเติมหลังจากที่ได้มีการขึ้นทะเบียนแล้วเป็นระยะ อย่างไรก็ตามยังมีที่ปรึกษากฎหมาย ที่มีประสบการณ์เป็นทนายความมากกว่าสิบปีบางท่าน เห็นว่าระยะเวลาดังกล่าวเพียงพอแล้ว

3. บทบาทของที่ปรึกษากฎหมายในการมีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชน

จากการสัมภาษณ์ที่ปรึกษากฎหมายในศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครราชสีมา สามารถสรุป ได้ว่า การปฏิบัติหน้าที่ของที่ปรึกษากฎหมายในแต่ละเดือน จะมุ่งเน้นในการตรวจสอบการจับเพื่อเน้นการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนที่เป็นผู้ต้องหาเป็นสำคัญ ส่วนการมีส่วนร่วมในการแก้ไข ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนนั้นที่ปรึกษากฎหมายยังมีบทบาทไม่ชัดเจนโดยเฉพาะไม่มีบทบาทในการเสนอข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวเด็กในทุกๆ ด้าน ของเด็กและเยาวชนเพื่อเป็นข้อมูลให้ศาลในการนำไปพิจารณาแต่อย่างใด อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติยังมีที่ปรึกษากฎหมายบางท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนฟื้นฟูเด็กและเยาวชนด้วย และยังให้ความเห็นว่าที่ปรึกษากฎหมายควรจะไปมีส่วนร่วมอย่างชัดเจนเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่ได้กฎหมายที่กำหนดให้มีที่ปรึกษากฎหมายเข้ารับการอบรมในรายวิชาต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากที่ปรึกษากฎหมาย

จากการศึกษาบทบาทของที่ปรึกษากฎหมายในคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ในการมีส่วนร่วมการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชน ศึกษาศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครราชสีมา มีข้อเสนอแนะแบ่งเป็น 3 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของที่ปรึกษากฎหมายสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย โดยศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครราชสีมาควรจัดสถานที่ในการให้คำปรึกษากฎหมาย ให้มีความเป็นส่วนตัว
2. ควรจัดให้มีการอบรม เพิ่มเติมให้ความรู้แก่ที่ปรึกษากฎหมายที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้ เช่น ปีละ 1-2 ครั้ง เพื่อเพิ่มศักยภาพของที่ปรึกษากฎหมายให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างถูกต้องแท้จริง
3. บทบาทของที่ปรึกษากฎหมายในการมีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนนั้น ควรจัดให้มีที่ปรึกษากฎหมายปฏิบัติหน้าที่ประจำสถานพินิจ หรือศูนย์ฝึกอบรม เพื่อให้เป็นส่วนหนึ่งในการจัดทำแผนฟื้นฟู และควรมีมาตรการการลงโทษสำหรับที่ปรึกษากฎหมายที่ไม่เข้าร่วมในกระบวนการจัดทำแผนฟื้นฟูโดยไม่มีเหตุอันสมควร

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาบทบาทของที่ปรึกษากฎหมายในคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ในการมีส่วนร่วมการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชน ศึกษาศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ที่ปรึกษากฎหมายของศาลเยาวชนและครอบครัวควรมีบทบาทที่ชัดเจนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการแก้ไข ฟื้นฟูเด็กและเยาวชน ไม่เป็นเพียงการจัดที่ปรึกษากฎหมายให้ครบถ้วนตามแบบพิธีเท่านั้น ที่ปรึกษากฎหมายควรจะต้องมีบทบาททั้งในการให้คำปรึกษาเรื่องคดี และให้ข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนต่อผู้พิพากษาเพื่อนำไปสู่การแก้ไข ฟื้นฟูต่อไป
2. ควรให้ความสำคัญในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเจตนารมณ์ของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก ที่มีความแตกต่างกับการดำเนินคดีอาญาทั่วไป เนื่องจากหากที่ปรึกษากฎหมายยังยึดติดกับการดำเนินคดีอาญาทั่วไปอาจจะส่งผลต่อการแก้ไข ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนตามเจตนารมณ์ที่แท้จริงของกฎหมายเด็ก

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาค้างนี้มีข้อจำกัดด้านจำนวนที่ปรึกษากฎหมายผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ครบถ้วนมาก จึงควรทำการสัมภาษณ์ที่ปรึกษากฎหมายเพิ่มเติม

บรรณานุกรม

ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการอบรมระเบียบปฏิบัติของที่ปรึกษากฎหมายการจดแจ้ง และลบชื่อออกจากบัญชี พ.ศ. 2556

- จิตติ ดิงศภัทย์. (2542). **หลักวิชาชีพนักกฎหมาย**. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จริยาวดี มิตรสูงเนิน. (2548). **การคุ้มครองสิทธิของเด็กในคดีอาญา : ศึกษาเฉพาะการปล่อยชั่วคราวขั้นก่อนฟ้อง**. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปัญญาวัฒน์ บัวพวงชน. (2547). **บทบาทที่ปรึกษากฎหมายในคดีอาญาในการเสนอความจริงต่อศาลเยาวชนและครอบครัว**. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมชัย ฑีฆาอุตมากร. (2554). **พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พลสยาม พรินต์ติ้ง.
- สุชาติ แนวประเสริฐ. (2551). **สิทธิการมีที่ปรึกษาในคดีอาญา: ศึกษาเฉพาะกรณีการตั้งที่ปรึกษากฎหมายในศาลเยาวชนและครอบครัว**. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- หยุด แสงอุทัย. (2495). **คำอธิบายกฎหมายศาลเด็ก**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานประชาชาติ.
- พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553